

OBEČNÁ PSYCHOLOGIE – ÚVOD

DOC. MGR. ANTON HERETIK, PHD.

Behaviorizmus, Gestalt, Kognitívna psychologie

Všeobecná psychológia

- Základná psychologická disciplína.
- Snaha nájsť **univerzálne pravidlá („zákony“)** ako **funguje ľudská psychika.**
- Pre mnohých v podstate synonymum **kognitívnej psychológie.**
- Iní autori považujú za súčasť všeobecnej psychológie aj **psychológiu osobnosti, vývinovú psychológiu a sociálnu psychológiu.**

História – veľmi obľúbená téma pre ľudí okolo dvadsiatky...

Prečo hovoriť o histórii všeobecnej psychológie?

- Niekoľko veľmi odlišných teoretických prístupov
- Vývin poznania
- História môže byť aj zábavná a poučná:
- **Morton Hunt. Dějiny psychologie. Praha: Portál, 2015.**

(všeobecná) psychológia

- Psychológia - veda o **prežívaní** a **správaní**
(oblíbená, všeobecná a neuspokojivá definícia).
- „**Prežívanie**“ (vnútorné procesy) – psychoanalýza,
geštalt psychológia, kognitívna psychológia
- **Správanie** – behaviorizmus, etológia, sociálna
psychológia

Pre-História

- Psychológia má korene vo **filozofii**. Súčasná psychológia je dominantne postavená na západnej filozofii – preto korene siahajú k filozofom ako Aristoteles, Platón, stredovekí a novovekí učitelia.
- Vznik psychológie ale silne ovplyvnil aj rozvoj **biológie a medicíny** a „**hard sciences**“.

Pre-História – niekoľko protipólov

- **Telo (matéria) a myseľ (duša)** -> psychológia ako veda o mysli, ktorá má biologické základy a rozvinula sa v procese evolúcie. Zamerať sa na štruktúru (**štrukturalizmus**) alebo na proces (**funkcionalizmus**)?
- **Racionalizmus (teoretický prístup) alebo empirický prístup** -> budovanie poznania „zhora-dole“ alebo „zdola-hore“?

Silné vplyvy pre rozvoj psychológie

- **Hermann Ebbinghaus** – experimentálny výskum pamäte.
- **Ivan Pavlov** – neurofyziológ, podmienené a nepodmienené reflexy (základ teórie učenia v behaviorizme).
- **Francis Galton** – antropomorfické prístupy k meraniu
- **Johann Carl Friedrich Gauss** – štatistický prístup k meraniu psychických premenných a ich variancie

Silné vplyvy pre rozvoj psychológie

- **Ernst Heinrich Weber**
- **Gustav Theodor Fechner**
- Psychofyziológia – vzťah medzi fyzikálnou premennou a psychickým vnemom.
- Matematizácia vzťahu: **Weber-Fechnerov zákon**
- **Psychológia percepcie** (vnímania) ako súčasť všeobecnej psychológie

Začiatky vedeckej psychológie

- **Wilhelm Wundt** – zakladateľ vedeckej psychológie (Európska verzia)
- Laboratórium experimentálnej psychológie
- Procesy pozornosti

- **William James** - zakladateľ vedeckej psychológie (Americká verzia)
- Významné teoretické príspevky – vôľa, emócie, systematika psychológie ako vedy

Psychológia – rôzne prístupy

- Psychoanalýza
- **Behaviorizmus**
- **Geštalt psychológia**
- **Kognitívna psychológia**
- Humanistická psychológia
- Konštrukcionistické prístupy

Behaviorizmus

Vyšiel z princípov Pavlovovej reflexológie so snahou o exaktný výskum v psychológii -> zameranie na **správanie** (behavior)

- Základné princípy:
- Cieľom psychológie je štúdium správania
- Základným postupom je experiment
- **Stimulom** sa vplýva na **Organizmus** a zaznamenajú sa zmeny v **Správaní (S-O-R)**.

Behaviorizmus

Významní predstavitelia:

J.B. Watson (základná teória)

B.F. Skinner (operačné podmieňovanie)

E. Tolman (Zákon efektu)

C. Hull (teória motivácie, matematizácia teórie)

Geštalt psychológia

Z nemeckého gestalt (tvar), niekedy sa prekladá aj ako Tvarová psychológia. Berlínska experimentálna škola skúmala najmä procesy percepcie

- **Základné princípy:**
- Vnímanie je komplexné, identifikuje sa základný tvar, nie celok zložený z detailov
- Vnímanie (a psychické procesy) prebiehajú vždy v kontexte (princíp: „**figúra a pozadie**“).

Geštalt psychológia

- **Základné princípy:**
- **Zákony vnímania:** blízkosti, podobnosti, uzatvorenia, symetrie...
- **Významní predstavitelia:**
- Kurt Koffka,
- Max Wertheimer,
- Wolfgang Köhler

Kognitívna psychológia

- Prelom 50.-60.rokov minulého storočia.

Faktory presadenia nového prístupu:

- Behaviorizmus sa ocitol v slepej uličke. Bez zohľadnenia interných procesov v **mysli**, nebolo možné pochopiť niektoré procesy a pohnúť sa ďalej.
- Rozvoj počítačovej techniky inšpiroval rozmýšľať o psychických procesoch ako o **procesoch spracovania informácií**.

Kognitívna psychológia - začiatky

- Prelom 50.-60.rokov minulého storočia.

Faktory presadenia nového prístupu:

- Začiatky (najmä teoretické) umelej inteligencie a informačnej teórie.
- **Metafora – ľudská myseľ ako počítač**, ktorý sníma a spracováva informácie.

Kognitívna psychológia - začiatky

Vždy je to aj o konkrétnych ľuďoch:

- **Broadbent** – (kognitívna) teória spracovania informácií v rámci procesov pozornosti
- **Chomsky** – kritika behaviorizmu + teória generatívnej gramatiky (kognitívna lingvistika)
- **Mandler** – inštitucionálne zastrešenie: "Center for Human Information Processing."
- **Neisser** – „kognitívna psychológia“ + ďalšie teoretické príspevky k oblasti
- **Miller** („Magic 7“), **Newell a Simon** (cognitive sciences).

Kognitívna psychológia - neskôr

Prudký rozvoj paradigmy a vznik rôznych prúdov:

- **Konekcionizmus**
- **Kognitívne neurovedy**
- ...

Kognitívna psychológia

Kognitívna psychológia:

- **Procesy (funkcie):**
- **Vnímanie (rozoznávanie objektov)**
- **Pozornostné procesy**
- **Pamäťové procesy**
- **myslenie a rozhodovanie..**
- **motivácia a emócie**

Je všeobecná psychológia (len) kognitívna?

- Je v súčasnosti dominantným prístupom, ale nie je jediným.
- Kritika experimentálne a laboratórne ladenej KP, robenej na študentoch psychológie na Západe prichádza najmä z oblasti sociálnej psychológie (tá sa ale na druhej strane čoraz viac „kognitivizuje“).

Literatúra

- Morton Hunt. **Dějiny psychologie.** Praha: Portál, 2015.
- Viera Bačová. **Súčasný smery v psychológii.**
Bratislava: VEDA, 2009.
- Robert J. Sternberg. **Kognitivní psychologie.**
Vydavatel'stvo: Portál, 2009.
- Michael W. Eysenck, Mark T. Keane. **Kognitivní psychologie.** Praha: Academia, 2008 .